

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMO PRIEKABIAVIMO LYTIES PAGRINDU NIDOS PABLŪDIMYJE BIUDŽETINEI ĮSTAIGAI „PASLAUGOS NERINGAI“ TEIKIANT NIDOS PABLŪDIMIO PRIEŽIŪROS PASLAUGAS TYRIMO

2023 m. rugsėjo 20 d. Nr. (23)SN-128)SP-77
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjos (Tarnybai asmens duomenys žinomi; toliau – Pareiškėja) 2023 m. birželio 28 d. skundas dėl galimos diskriminacijos (priekabiavimo) lyties pagrindu Nidos moterų paplūdimyje.

Pareiškėja skunde ir skundą papildančiame 2023 m. liepos 3 d. elektroniniame laiške rašė: „2023 birželio 22 d. ir birželio 24 d., laikas buvo apie 14 val., deginausi moterų paplūdimyje, gelbėtojai privažiavo su keturračiu prie manęs ir pasakė, kad čia moterų paplūdimys ir liepė man palikti paplūdimį ir nueiti toliau už moterų į esantį nudistų paplūdimį“; „Pirmuoju atveju keturračiu važiavo mergina gelbėtoja, kuri išlipo iš jo ir liepė palikti paplūdimį. Antruoju atveju važiavo dviese keturračiu ta pati mergina gelbėtoja bei vyras gelbėtojas, taip pat mergina gelbėtoja išlipo ir liepė palikti paplūdimį.“

Pareiškėja skundu paaiškino, kad jai yra atlikta krūtų šalinimo operacija dėl vėžio rizikos, jos plaukai yra trumpai kirpti, todėl, pasak jos, vizualiai gelbėtojams atrodo „nemoteriškai“. Moteris saulėje kaitinosi be viršutinę kūno dalį dengiančios maudymosi kostiumėlio dalies.

Pareiškėja paaiškino, kad gelbėtojai savo duomenų neatskleidė, panašų gelbėtojų elgesį ji stebėjo birželio mėnesį, kai gelbėtojai ir kitų asmenų prašė palikti moterų paplūdimį.

Pareiškėja Tarnybos prašymu 2023 m. rugpjūčio 8 d. elektroniniu laišku paaiškino, kad skundžiami gelbėtojų veiksmai: „sukėlė neigiamas pasekmes, nes sugadino poilsio dienas, įžeidė, kad laiko vyriškos lyties asmeniu. Jaučiausi kaip iš manęs išsityčiojo, nes iki šiol nesuprantu kaip gelbėtojai gali pagal išvaizdą nuspręsti kokios lyties yra asmuo. Tai tegul visų poilsiautojų tikrina asmens dokumentus ir taip įsitikina kokios lyties asmuo. Kodėl tik aš išvaryta, o prie kitų moterų

nebuvo privažiuota. Lankiausi moterų paplūdimyje ir lankysiuos kol tokie dar Lietuvoje bus. Apsilankiusi vėliau moterų paplūdimyje nevažiavo gelbėtojai, greičiausiai, jeigu vėl būtų važiavę ir vėl būtų prie manęs prisikabinę ir liepę išeiti iš moterų paplūdimio. Taip laikau šiuos veiksmus kaip priekabiavimą dėl lyties, nes kaip minėjau, mano nuomone, negali gelbėtojai nustatinėti pagal išvaizdą kokia yra asmens lytis (juolab, kad yra pasikeitusių lytį asmenų ir pan.). Gelbėtojų elgesys mane pažemino ir sumenkino.“

Pareiškėja klausia, ar gali Neringos miesto savivaldybės biudžetinės įstaigos darbuotojai subjektyviai pagal išvaizdą nuspręsti, kaip turi atrodyti moteris, ar tokiais atvejais gelbėtojai turi tikrinti visų asmenų asmens tapatybės korteles, taip pat klausia, kaip gelbėtojai vertintų asmenį po lyties keitimo procedūrų. Pareiškėja prašo lygių galimybių kontrolieriaus atlikti administracinę skundo tyrimo procedūrą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birute Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2023 m. liepos 4 d. raštu Nr. Nr.(23)SN-128)S-321 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į biudžetinės įstaigos „Paslaugos Neringai“ ir Neringos miesto savivaldybės administracijos vadovus ir paprašė kiekvieno adresato pagal kompetenciją per 7 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu ir atsakyti į klausimus:

„1. Prašyčiau paaiškinti, koks subjektas ir kokių teisės aktu vadovaujantis yra atsakingas už Nidos paplūdimio priežiūrą, naudojimosi Nidos paplūdimiu paslaugų teikimą asmenims, viešosios tvarkos palaikymą Nidos paplūdimyje.

2. Kokių teisės aktu reglamentuojami naudojimosi moterų (vyrų) paplūdimiu taisyklės, paplūdimio lankytojų elgesys?

3. Kokiais kriterijais remiantis yra nustatoma, kad atitinkami asmenys gali naudotis Nidos moterų paplūdimiu, t. y. kaip identifikuojami fiziniai lyties požymiai? Jeigu yra tikrinami asmens tapatybės dokumentai, ar jų prašoma visų asmenų, ateinančių į paplūdimį?

4. Kokiais atvejais ir kokiais teisės aktais vadovaujantis paplūdimyje dirbantiems gelbėtojams (prašyčiau patikslinti šių darbuotojų pareigybės pavadinimą) suteikiamos teisės vertinti asmens fizinę išvaizdą ir duoti nurodymus palikti paplūdimį?

5. Prašyčiau pateikti Nidos paplūdimyje 2023 m. birželio 22 ir 24 dienomis dirbusių gelbėtojų, pasak Pareiškėjos, liepusių jai palikti moterų paplūdimį, paaiškinimus dėl skundžiamų aplinkybių.

6. Ar yra patvirtintos naudojimosi Nidos paplūdimiu paslaugų teikimo taisyklės? Jeigu taip, prašyčiau pateikti šių taisyklių kopiją (nurodyti šaltinį internete).

7. Ar Neringos miesto savivaldybė bei BĮ „Paslaugos Neringai“ yra patvirtinusi lygių galimybių, priekabiavimo prevencijos politiką teikiant administracines arba viešąsias paslaugas? Jeigu taip, prašyčiau ją pateikti (nurodyti šaltinį internete).

Taip pat prašyčiau pateikti kitą, Jūsų nuomone, reikšmingą informaciją, susijusią su skunde išdėstytomis aplinkybėmis.“

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę, Edita Žiobienė, 2023 m. rugpjūčio 9 d. raštu pakartotinai kreipėsi BĮ „Paslaugos Neringai“ vadovę ir paprašė per 7 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimus, informaciją ir atsakyti į pateiktus klausimus:

„1. Tarnybai pateiktame Jūsų 2023 m. liepos 14 d. paaiškiniame dėl gelbėtojos Nr. 1 (*duomenys neskelbtini, gelbėtojų tapatybės nurodomos eilės numeriais*) elgesio rašote: „*Kaip matyti iš gelbėtojos paaiškinimo, tai gelbėtoja 2023 m. birželio 22 -24 dienomis viena patruliavo su keturračiu, jokio kito kolegos tuo metu su gelbėtoja kartu nebuvo. Gelbėtoja, siekdama sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimų sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką, vizualiai nustačiusi, kad moterų paplūdimyje yra vyriškos lyties asmuo, mandagiai pasiūlė asmenį iš moterų paplūdimio teritorijos pasišalinti.*“

Tačiau gelbėtoja Nr. 1 savo 2023 m. liepos 13 d. paaiškiniame dėl skundžiamų veiksmų teigia, kad skunde aprašyto atvejo neprisimena: „*neprisimenu ar birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje buvau privažiavusi prie asmens, kuris man vizualiai pasirodė vyriškos lyties, ir paprašiau jo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Jeigu toks atvejis ir buvo, tai aš tikrai nereikalavau, kad asmuo iš paplūdimio išeitų, aš tokios teisės neturiu.*“; toliau savo paaiškiniame gelbėtoja rašo: „*Pagal moters nurodomą išvaizdą, jeigu aš ir paprašiau, ko neprisimenu, kad moteris birželio 22 d. ir 24 d. paliktų moterų paplūdimio teritoriją, tai padariau tik todėl, kad vizualiai nustačiau, kad asmuo yra vyriškos lyties. Jeigu aš tam asmeniui pasiūliau moterų pliažo teritoriją palikti, tai tik todėl, kad sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimų sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką.*“

Patikslinkite, ar patvirtinate, kad gelbėtoja Nr. 1 paprašė Pareiškėją (identifikavusi, kad ji vizualiai atrodo kaip vyras) birželio 22 d. ir 24 dienomis (apytiksliai 14 val.) palikti moterų paplūdimį?

2. Pateikti gelbėtojos Nr. 1 patikslintą paaiškinimą dėl skundžiamų aplinkybių, tai yra konkrečiai paaiškinti, ar tokiomis dienomis skunde apibūdintai Pareiškėjai ji liepė palikti moterų paplūdimį bei kokiui teisės aktu vadovaujantis ji tai padarė (jeigu toks veiksmas bus patvirtintas); plačiau paaiškinti (jeigu tai įvyko), skundžiamas aplinkybes, ar Pareiškėja sėdėjo, gulėjo ar stovėjo, ar ji dėvėjo apatinę maudymosi kostiumėlio dalį.

3. Ar gelbėtojas Nr. 2 (pavardė paaiškinyje neįskaitoma, todėl tikslintina) birželio 24 d. kartu su gelbėtoja Nr. 1 patruliavo Nidos moterų paplūdimyje (savo paaiškinyje minėtas gelbėtojas pateikė informaciją dėl užimtumo tik birželio 22 dieną).

4. Pateikti Nidos paplūdimyje 2023 m. birželio 22 ir 24 dienomis dirbusių gelbėtojų darbo laiko apskaitos žiniaraščio išrašą.“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. BĮ „Paslaugos Neringai“ (toliau – Įstaiga) direktorė (tuo metuėjusi Įstaigos direktoriaus pareigas) 2023 m. liepos 14 d. raštu Nr. S-201 informavo: „Už Nidos paplūdimio priežiūrą, naudojimosi Nidos paplūdimiu paslaugų teikimą asmenims, viešosios tvarkos palaikymą Nidos paplūdimyje yra atsakinga BĮ „Paslaugos Neringai“. Veikla vykdoma vadovaujantis BĮ „Paslaugos Neringai“ nuostatais“; „Naudojimosi moterų (vyrų) paplūdimiu, paplūdimio lankytojų elgesio taisyklės reglamentuojamos Neringos savivaldybės tarybos 2017 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu Nr. T1-153 „Dėl Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklių patvirtinimo“ patvirtintose Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklėse (toliau – Taisyklės).“

Įstaigos direktorė paaiškino, kad „Fiziniai lyties požymiai identifikuojami paplūdimio lankytojų vizualios apžiūros būdu. Jeigu paplūdimį prižiūrintiems gelbėtojams kyla įtarimas, kad moterų ar vyrų paplūdimyje yra priešingos lyties atstovas, gelbėtojai siekiant sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką, gali rekomenduoti (pasiūlyti) palikti moterų ar vyrų paplūdimio teritoriją ar pereiti į bendrąjį ar nudistų paplūdimį. Gelbėtojai neturi teisės reikalauti palikti paplūdimio teritorijos, taip pat neturi teisės prašyti pateikti asmens tapatybės dokumentą.

Įstaigos direktorė, atsakydama į klausimą, kokiais teisės aktais remiantis gelbėtojams suteikiamos teisės vertinti asmenų išvaizdą, paaiškino: „Taisyklių 32 punkte numatyta, kad Taisyklių laikymąsi kontroliuoja Savivaldybės administracija, Nuolatinė savivaldybės švaros ir tvarkos priežiūros komisija, policijos pareigūnai. Remiantis Taisyklėmis ir BĮ „Paslaugos Neringai“ gelbėtojo pareigybės aprašymu (Priedas Nr. 2), gelbėtojai neturi teisės savo iniciatyva duoti nurodymų poilsiautojams palikti paplūdimį, tačiau jiems nėra draudžiama asmenims, kurie būdami moterų ar vyrų paplūdimyje sukelia įtarimų, kad galimai yra priešingos lyties, pasiūlyti palikti moterų ar vyrų paplūdimio teritoriją. Nurodymą palikti paplūdimį asmeniui gali duoti tik policijos pareigūnai ir tik įsitikinę, kad moterų ar vyrų paplūdimyje esantis asmuo yra priešingos lyties.“

Įstaigos direktorė Tarnybai adresuotame rašte rašo: „Pridedame gelbėtojos Nr. 1, kuri pasiūlė Pareiškėjai palikti moterų paplūdimio teritoriją, paaiškinimą (Priedas Nr. 3). Kaip matyti iš gelbėtojos paaiškinimo, tai gelbėtoja 2023 m. birželio 22 - 24 dienomis viena patruliavo su keturračiu, jokio kito kolegos tuo metu su gelbėtoja kartu nebuvo. Gelbėtoja, siekdama sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką, vizualiai nustatiusi, kad moterų paplūdimyje yra vyriškos lyties asmuo, mandagiai pasiūlė asmenį iš moterų paplūdimio teritorijos pasišalinti. Paminėtina, kad Pareiškėja savo skunde pati nurodė, kad jai atlikta krūtų šalinimo operacija, bei kad jos plaukai nukirpti trumpai. Taigi, vizualiai Pareiškėja atrodė kaip vyriškos lyties asmuo. Būtent todėl, kad gelbėtojai vizualiai pasirodė, kad Pareiškėja yra vyriškos lyties, ji būtent todėl ir pasiūlė Pareiškėjai palikti moterų paplūdimio teritoriją. Tokį siūlymą gelbėtoja pateikė, kad užtikrinti bendrą paplūdimio tvarką, sumažinti galimą konfliktų kilimo riziką. Gelbėtoja nereikalavo, o tik pasiūlė palikti paplūdimio teritoriją. Gelbėtoja paaiškino, kad pasitaiko atvejų, kad ir pačios moterys ar vyrai praneša gelbėtojams apie tai, kad moterų ar vyrų paplūdimyje yra priešingos lyties asmuo ir prašo, kad toks asmuo iš moterų pliažo teritorijos būtų išprašomas. Gelbėtoja tikrai neturėjo tikslų įžeisti ar kažkaip diskriminuoti Pareiškėją, jeigu, kaip paaiškino gelbėtoja, Pareiškėja būtų pasakiusi gelbėtojai, kad yra moteris, gelbėtoja nedelsiant būtų atsiprašiusi ir palinkėjusi saugaus poilsio.“

Įstaigos direktorė papildomai Tarnybai paaiškino: „Dėl situacijos, kai BĮ „Paslaugos Neringai“ darbuotoja gelbėtoja, atlikdama darbinės funkcijas, patruliuodama 2023 m. birželio 22 d. ir 24 d. Neringos paplūdimyje pasiūlė Pareiškėjai, kuri gelbėtojai vizualiai pasirodė vyriškos lyties asmuo, palikti moterų paplūdimio teritoriją, paaiškintina, kad tokiais veiksmais

nesiekta ir nesiekama diskriminuoti asmenį dėl jo lyties, tikėjimo, rasės, tautybės ir pan., nesiekta ir nesiekama nieko įžeisti. Neringos paplūdimiai yra suskirstyti į bendrąjį, moterų, vyrų ir nudistų. Neringos savivaldybės tarybos Taisyklėse yra numatyta, kad moterų paplūdimys yra laikoma paplūdimio dalis, skirta tik moterims. Gelbėtojai, atlikdami savo funkcijas, turi prižiūrėti ir paplūdimio teritoriją, žiūrėti, kad nekiltų jokie konfliktai, kad asmenys nevartotų alkoholinių gėrimų paplūdimyje, kad netrukdytų kitų poilsiautojų ramybei. Kadangi moterų paplūdimio teritorija skirta tik moterims, tai gelbėtojai, siekdami, kad nekiltų jokie konfliktai, kad poilsiautojų ramybė nebūtų trikdoma, vizualiai nustatę, kad moterų paplūdimyje yra vyriškos lyties asmuo, mandagiai šio asmens paprašo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Gelbėtojai reikalauti asmens palikti paplūdimio teritoriją negali ir nereikalauja. Jeigu asmuo, kurio paprašyta palikti paplūdimio teritoriją paaiškina, kad gelbėtojas vizualiai nustatydamas asmens lytį suklydo, tai tokiu atveju gelbėtojas asmens atsiprašo. Pažymėtina, kad tokia pati priežiūros sistema yra ir dėl vyrų paplūdimio.“

Įstaigos direktorės pasirašytame rašte informuojama, kad „BJ „Paslaugos Neringai“ yra patvirtinusi Lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros įtaigoje taisyklės“ (šio teisės akto kopija pateikta Tarnybai).

2. Įstaigos darbuotoja-gelbėtoja Nr. 1 savo 2023 m. liepos 13 d. paaiškinime rašo: „2023 m. birželio 22 d. ir birželio 24 d. aš viena važiauvau su keturračiu paplūdimiu, tuo metu vykdžiau paplūdimio priežiūrą, t. y. žiūrėjau ar nėra trikdomas poilsiautojų poilsis, ar nėra vartojami alkoholiniai gėrimai, ar nėra matyti galimų konfliktų kilimo rizikų. Joks kitas kolega su manimi, kai vykdžiau paplūdimio priežiūrą, nevažiavo.

Aš tokio atvejo, kurį moteris aprašė paduotame skunde neprisimenu, t. y. neprisimenu ar birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje buvau privažiavusi prie asmens, kuris man vizualiai pasirodė vyriškos lyties, ir paprašiau jo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Jeigu toks atvejis ir buvo, tai aš tikrai nereikalavau, kad asmuo iš paplūdimio išeitų, aš tokios teisės neturiu.

Jeigu moterų ar vyrų paplūdimio teritorijoje aš vizualiai pamatau, kad jame yra kitos lyties asmuo, tai aš mandagiai tam asmeniui pasiūlau palikti paplūdimio (moterų ar vyrų) teritoriją. Paaiškinu, kad šioje teritorijoje gali būti tik moterys, ar vyrai. Aš teisės priversti asmens palikti paplūdimį neturiu. Tokią priežiūrą mes gelbėtojai vykdome, tam, kad nekiltų jokie konfliktai paplūdimyje, nes pasitaiko atvejų, kai pvz. į moterų paplūdimį ateina vyras ir moterys jį užsipuola, varo jį lauk. Taip pat pasitaiko atvejų, kad ir pačios moterys praneša gelbėtojams apie tai, kad

moterų paplūdimyje yra priešingos lyties asmuo ir prašo, kad toks asmuo iš moterų pliažo teritorijos būtų išprašomas.

Iš moters pateikto skundo matau, kad ji yra be krūtų, nes jos jai buvo nupjautos operacijos metu, taip pat, kad moteris yra trumpais plaukais. Pagal moters nurodomą išvaizdą, jeigu aš ir paprašiau, ko neprisimenu, kad moteris birželio 22 d. ir 24 d. paliktų moterų paplūdimio teritoriją, tai padariau tik todėl, kad vizualiai nustačiau, kad asmuo yra vyriškos lyties. Jeigu aš tam asmeniui pasiūliau moterų pliažo teritoriją palikti, tai tik todėl, kad sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką.

Mes gelbėtojai tikrai elgiamės tolerantiškai, nieko neįžeidinėjame, nenorime įžeisti, taip pat nieko nediskriminuojame. Jeigu įvykio metu, kurio neprisimenu, moteris būtų pasakiusi, kad yra moteris, aš nedelsiant būčiau atsiprašiusi ir palinkėjusi saugaus poilsio.“

3. Įstaigos gelbėtojas Nr. 2 (pavardė paaiškiniame neįskaitoma, skundo tyrimo metu nustatyta gelbėtojo pavardė) savo 2023 m. liepos 13 paaiškiniu informavo, kad 2023 m. birželio 22 d. jis dirbo Nidos mažojoje gelbėjimo stotyje, moterų paplūdimyje nepatruliavo.

4. Įstaigos gelbėtojas Nr.3 paaiškiniu informavo, kad 2023 m. birželio 24 d. moterų paplūdimyje nepatruliavo, nes dirbo Nidos mažojoje gelbėjimo stotyje.

5. Įstaigos gelbėtoja Nr. 4 paaiškiniu informavo, kad 2023 m. birželio 24 d. moterų paplūdimyje nepatruliavo, nes dirbo Nidos mažojoje gelbėjimo stotyje.

6. Neringos miesto savivaldybės administracijos direktorius 2023 m. rugpjūčio 3 d. elektroniniu laišku pateikė atsakymą į lygių galimybių kontrolierės 2023 m. liepos 4 d. raštą „Dėl informacijos pateikimo“ ir informavo „Neringos savivaldybės administracija (toliau – Administracija) niekada nėra gavusi skundų dėl galimo diskriminavimo (priekabiavimo) lyties pagrindu. Administracija 2023 m. liepos 4 d. gavusi raštą iš Lietuvos Respublikos Lygių galimybių kontrolieriaus (toliau – Lygių galimybių kontrolierius) „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – raštas) dėl galimo diskriminavimo paplūdimyje, 2023 m. liepos 12 d. raštu Nr. V15-2237 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į BĮ „Paslaugos Neringai“, kad pateiktų paaiškinimus pagal Jūsų užduodamus klausimus Lygių galimybių kontrolieriui ir Administracijai.

Paaiškinimai buvo pateikti Jums. Papildomos informacijos apie situaciją, kuri buvo išdėstyta Lygių galimybių kontrolieriaus rašte, Administracija neturi.“

Kartu su minėtu raštu Tarnybai pateiktas Neringos savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V13-831 „Dėl Neringos savivaldybės administracijos lygių

galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Neringos savivaldybės administracijos lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašas.

7. Skundo tyrimo metu Pareiškėja Tarnybos atstovės prašymu 2023 m. rugpjūčio 8 d. elektroniniu laišku apibūdino pasekmes, kurias jai sukėlė gelbėtojos veiksmai moterų paplūdimyje 2023 m. birželio 22 d. ir 24 d. ir paaiškino: „sukėlė neigiamas pasekmes, nes sugadino poilsio dienas, įžeidė, kad laiko vyriškos lyties asmeniu. Jaučiausi kaip iš manęs išsityčiojo, nes iki šiol nesuprantu kaip gelbėtojai gali pagal išvaizdą nuspręsti kokios lyties yra asmuo. Tai tegul visų poilsiautojų tikrina asmens dokumentus ir taip įsitikina kokios lyties asmuo. Kodėl tik aš išvaryta, o prie kitų moterų nebuvo privažiuota. Lankiausi moterų paplūdimyje ir lankysiuos kol tokie dar Lietuvoje bus. Apsilankiusi vėliau moterų paplūdimyje nevažiavo gelbėtojai, greičiausiai, jeigu vėl būtų važiavę ir vėl būtų prie manęs prisikabinę ir liepę išeiti iš moterų paplūdimio. Taip laikau šiuos veiksmus kaip priekabiavimą dėl lyties, nes kaip minėjau, mano nuomone, negali gelbėtojai nustatinėti pagal išvaizdą kokia yra asmens lytis (juolab, kad yra pasikeitusių lytį asmenų ir pan.). Gelbėtojų elgesys mane pažemino ir sumenkino.“

7. Skundo tyrimo metu paaiškėjus, kad Pareiškėjos ir Įstaigos direktorės bei gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimai dėl vyriškosios lyties gelbėtojo atvykimo į moterų paplūdimį 2023 m. birželio 24 d. yra prieštaraujantys, Tarnybos atstovei paprašius patikslinti, ar gelbėtoja birželio 24 d. atvažiavo į paplūdimį su gelbėtoju vyru, Pareiškėja 2023 m. rugpjūčio 11 d. elektroniniu laišku paaiškino: „kiek prisimenu taip, bet gal ten buvo moteris, nes kaip ir minėjau iš išvaizdos negalima spręsti apie žmogų kokia jo yra lytis. O gelbėtojai sprendžia pagal išvaizdą kokia žmogaus lytis.“; Pareiškėja, atsakydama į klausimą, ar gelbėtoja prašė ar reikalavo palikti moterų paplūdimį, paaiškino: „Tai buvo reikalavimas, gelbėtoja ranka net ranką pakėlė ir nurodė kryptį į kurią eiti, t.y. nudistų paplūdimio link.“ Pareiškėja 2023 m. rugpjūčio 11 d. elektroniniu laišku, atsakydama į klausimą, ar jai birželio 22 d. ir 24 d. buvo pasakytos identiškos frazės palikti moterų paplūdimį, patikslino, kad jai buvo pasakytos identiškos frazės paplukti moterų paplūdimį: „taip identiškas frazes, taip nurodė palikti moterų paplūdimį.“; Pareiškėja, atsakydama į klausimą, ar paplūdimyje buvo viena ir kokioje padėtyje ji ilsėjosi, paaiškino: „Kiek prisimenu gulėjau, buvau viena.“

8. Įstaigos direktorė (rašto pateikimo metu užėmusi Įstaigos direktoriaus pareigas) m. rugpjūčio 31 d. raštu Nr. S – 261 pateikė papildomą informaciją dėl pirmiau teiktų Įstaigos vadovės ir gelbėtojos Nr. 1 teiktų paaiškinimų: „Kaip matyti iš gelbėtojos Nr. 1 pirminių paaiškinimų, teiktų kartu su 2023-07-14 raštu Nr. S-201, tai gelbėtoja Nr. 1 neprisimena tokio atvejo, kurį moteris (Pareiškėja) aprašė paduotame skunde, t. y. gelbėtoja Nr. 1 neprisimena ar birželio 22 d. ir 24

d. moterų paplūdimyje buvo privažiavusi prie asmens, kuris jai vizualiai pasirodė vyriškos lyties, neprisimena ar paprašė, kad tas asmuo paliktų moterų paplūdimio teritoriją. Iš gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimų taip pat matyti, jog ji nurodė, kad pagal moters (Pareiškėja), kuri pateikė skundą, nurodomą išvaizdą, jeigu Nr. 1 ir paprašė, ko neprisimena, kad moteris birželio 22 d. ir 24 d. paliktų moterų paplūdimio teritoriją, tai Nr. 1 tai padarė tik todėl, kad vizualiai nustatė, kad asmuo yra vyriškos lyties. Gelbėtoja Nr. 1 taip pat nurodė, jog jeigu ji ir pasiūlė asmeniui palikti moterų paplūdimio teritoriją, tai tik todėl, kad sumažintų konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką. Atsižvelgiant į tai, kad birželio 22 d. ir 24 d. gelbėtoja Nr. 1 viena patruliavo keturračiu moterų paplūdimyje, bei kad ji neprisimena atvejo, jog ji birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje buvo privažiavusi prie asmens, kuris jai vizualiai pasirodė vyriškos lyties, neprisimena ar paprašė, kad tas asmuo paliktų moterų paplūdimio teritoriją, paaiškiname, jog netvirtiname, kad gelbėtoja Nr. 1 paprašė Pareiškėją birželio 22 d. ir 24 d. palikti moterų paplūdimį. Paaiškiname, kad 2023-07-14 teiktame rašte minint Nr. 1 paaiškinimą norėta aprašyti situaciją, kaip gelbėtoja Nr. 1 elgtųsi ir elgiasi panašiose situacijose kaip kad nurodė Pareiškėja. Kadangi gelbėtoja Nr. 1, kuri būtent birželio 22 d. ir 24 d. patruliavo moterų paplūdimio teritorijoje neatsimena Pareiškėjos skunde nurodomo atvejo, tai BĮ „Paslaugos Neringai“ negali patvirtinti, kad gelbėtoja Nr. 1 paprašė Pareiškėją minimomis dienomis palikti moterų paplūdimio teritoriją.“

Įstaigos direktorė, informavo, kad „Patikslintame paaiškinyje Nr. 1 dar kartą nurodė, kad tokio atvejo, kaip Pareiškėja nurodė skunde, neprisimena. Kaip matyti ir iš patikslinto gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimo, minimomis dienomis (birželio 22 d. ir 24 d.) moterų paplūdimį važinėdama keturračiu prižiūrėjo gelbėtoja Nr. 1. Taigi, jeigu moters (Pareiškėjos) nurodyti įvykiai įvyko, tai juose galėjo dalyvauti gelbėtoja Nr. 1, tačiau Nr. 1 Pareiškėjos skunde nurodyto atvejo neprisimena. Galimai Pareiškėjos nurodyto atvejo net nebuvo, nes Pareiškėja nurodo, kad prie jos birželio 24 d. buvo privažiavę du gelbėtojai (vyras ir moteris), tuo tarpu gelbėtoja Nr. 1 nurodė, kad ji tą dieną keturračiu patruliavo viena. Kiti su gelbėtoja Nr. 1 birželio 24 d. dirbę gelbėtojai taip pat nurodė, kad jie tą dieną moterų paplūdimyje nepatruliavo.“

Įstaigos direktorė, atsakydama į klausimą dėl gelbėtojų darbo grafiko birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje informavo: „Gelbėtojas Nr. 2 kartu su gelbėtoja Nr. 1 2023 m. birželio 24 d. nedirbo. Ši diena gelbėtojui Nr. 2 buvo nedarbo diena. Jis su gelbėtoja Nr. 1 dirbo birželio 22 d. Šią aplinkybę patvirtina pridedamas 2023 m. birželio mėnesio darbo laiko apskaitos žiniaraštis ir Neringos gelbėjimo stoties gelbėtojų budėjimo žurnalo išrašas apie birželio 22 d.

ir birželio 24 d. gelbėtojų darbo vietas gelbėjimo stotyse. Paaiškintina, kad gelbėjimo poste – mažoji gelbėjimo stotis (žurnale ši gelbėjimo stotis įvardijama „mažoji“, „mažoji g. st.“), kuriame dirbdami gelbėtojai yra atsakingi ir už moterų paplūdimio teritorijos priežiūrą, 2023 m. birželio 22 d. dirbo gelbėtoja Nr. 1 ir gelbėtojas Nr. 2. 2023 m. birželio 24 d. mažojoje gelbėjimo stotyje dirbo gelbėtoja Nr. 1, gelbėtojas Nr. 3 ir gelbėtoja Nr. 4.“

Įstaigos vadovė dar kartą paaiškino moterų paplūdimio lankymo taisykles: „Gelbėtojai, atlikdami savo funkcijas, turi prižiūrėti ir paplūdimio teritoriją, žiūrėti, kad nekiltų jokie konfliktai, kad asmenys nevartotų alkoholinių gėrimų paplūdimyje, kad netrukdytų kitų poilsiautojų ramybei. Kadangi moterų paplūdimio teritorija yra skirta tik moterims, tai gelbėtojai, siekdami, kad nekiltų jokie konfliktai, kad poilsiautojų ramybė nebūtų trikdoma, vizualiai nustatę, kad moterų paplūdimyje yra vyriškos lyties asmuo, mandagiai šio asmens paprašo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Gelbėtojai reikalauti asmens palikti paplūdimio teritoriją negali ir nereikalauja. Jeigu asmuo, kurio paprašyta palikti paplūdimio teritoriją paaiškina, kad gelbėtojas vizualiai nustatydamas asmens lytį suklydo, tai tokiu atveju gelbėtojas asmens atsiprašo. Pažymėtina, kad tokia pati priežiūros sistema yra ir dėl vyrų paplūdimio.“

9. Gelbėtoja Nr. 1 2023 m. rugpjūčio 29 d. patikslintame paaiškinime rašė: „Aš 2023 m. birželio 22 d. ir 24 d. viena važiauvau su keturračiu paplūdimiu, kur yra moterų paplūdimio teritorija. Tuo metu vykdžiau paplūdimio priežiūrą, t. y. žiūrėjau ar nėra trikdomas poilsiautojų poilsis, ar nėra vartojami alkoholiniai gėrimai, ar nėra matyti galimų konfliktų kilimo rizikų. Su manimi tuo metu joks kolega nevažiavo. Paaiškinu, kad aš neprisimenu tokio atvejo, kurį moteris aprašė paduotame skunde. Neprisimenu ar birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje buvau privažiavusi prie asmens, kuris man vizualiai pasirodė vyriškos lyties, ir ar paprašiau jo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Jeigu toks atvejis ir buvo, tai aš tikrai nereikalavau, kad asmuo iš paplūdimio išeitų, aš tokios teisės neturiu.“ Gelbėtoja Nr. 1 savo paaiškinime paaiškino: „Mes gelbėtojai tikrai elgiamės tolerantiškai, nieko neįžeidinėjame, nenorime įžeisti, taip pat nieko nediskriminuojame. Jeigu įvykio metu, kurio neprisimenu, moteris būtų pasakiusi, kad yra moteris, aš nedelsiant būčiau atsiprašiusi ir palinkėjusi saugaus poilsio.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Atkreiptinas dėmesys, kad Pareiškėja 2023 m. birželio 27 d. skunde rašo: „Kreipiuosi į Jus su skundu dėl diskriminacijos, kurią patyriau kelis kartus 2023 m. birželio mėnesį Nidos moterų paplūdimyje“. Taigi pagal skundo bei 2023 m. liepos 3 d. elektroniniu laišku pateikto skundo patikslinimo turinį, Pareiškėjos nurodyti skundžiami veiksmai (įvardijami kaip diskriminacija, priekabiavimas dėl lyties) savo turiniu, išraiškos būdu bei forma, Pareiškėjai sukeltomis pasekmėmis galėtų būti vertinami kaip priekabiavimas dėl lyties įstaigai teikiant paplūdimių priežiūros paslaugas poilsiautojams. Pareiškėja skunde nenurodė dėl kokio asmens tapatybės požymio ji jautėsi diskriminuojama, bet pagal skundo turinį spręstina, kad Pareiškėjai buvo „liepta“ (taip teigė Pareiškėja) palikti paplūdimį dėl jos biologinę lytį apibūdinančių požymių, kurie galimai buvo suvokti kaip vyriškos lyties asmeniui būdingi požymiai ir todėl Pareiškėja buvo identifikuota vyru. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjos aprašyti skundžiami veiksmai yra suvokiami kaip galimai mažiau palankus elgesys su asmeniu lyties pagrindu ir atsižvelgiant į tai, kad diskriminacija, įskaitant priekabiavimą dėl lyties, yra draudžiama vartotojų teisių apsaugos srityje Lygių galimybių įstatymo nuostatomis, skundo aplinkybės tyrimo metu vertinamos pagal Lygių galimybių įstatymo nuostatas, kuriomis draudžiama diskriminacija, be kita ko, ir lyties pagrindu.

Todėl šio skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar įstaiga tinkamai įgyvendino Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalyje įtvirtintą prekių pardavėjų, gamintojų ar paslaugų teikėjų pareigą užtikrinti, kad teikiant paslaugas bei informaciją apie jas vartotojams, nebūtų priekabiauama, seksualiai priekabiauama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

2. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsnis reglamentuoja lygybę, šio skirsnio 20 straipsnis įtvirtina lygybės prieš įstatymą principą, o 21 str. įtvirtina bet kokios diskriminacijos draudimą, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Priekabiavimas Europos Sąjungos teisės aktuose yra įvardijamas kaip elgesys, pažeidžiantis žmogaus teises, žeminantis jo garbę ir orumą. Aptariant priekabiavimo sampratą bei draudimą

priekabiauti dėl lyties, aktuali yra 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB (toliau – Direktyva), kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, įtvirtintas priekabiavimo draudimas vartotojų teisių apsaugos srityje, tai yra prekių ir paslaugų teikimo srityje. Šios direktyvos konstatuojamosios dalies 9 p. pabrėžiama, kad „diskriminacijos dėl lyties, įskaitant priekabiavimą ir seksualinį priekabiavimą, esama ne tik darbo rinkoje, bet ir kitose srityse. Tokia diskriminacija, tapdama kliūtimi visiškam sėkmingam moterų ir vyrų integravimuisi į ekonominį ir visuomeninį gyvenimą, gali būti tiek pat žalinga.“ Šios direktyvos 2 str. c punkte įtvirtinta priekabiavimo dėl lyties apibrėžtis: „priekabiavimas: kai nepageidaujamu elgesiu, susijusiu su asmens lytimi, siekiama įžeisti arba įžeidžiamas jo orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.“ Direktyvos 3 str. 1 dalyje nustatyta, kad ši Direktyva taikoma visiems asmenims, tiekiantiems prekes ir teikiantiems paslaugas, kurios yra prieinamos visuomenei, nesvarbu, ar atitinkamas asmuo priklauso valstybiniam ar privačiam sektoriui, įskaitant valstybės įstaigas, ir kurios tiekiamos arba teikiamos kitoje nei privataus ir šeimos gyvenimo bei su tuo susijusių sandorių srityje.

Direktyvos nuostatos, be kita ko, yra perkeltos ir į Lygių galimybių įstatymą.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nustatyta, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 str. nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų¹.

Konstitucijos 29 str. įtvirtintos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 str. nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 str. 1 d.).

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalimi nustatyta, kad, prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais nebūtų priekabiuojama, seksualiai priekabiuojama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 dalyje nustatyta, kad įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo:

„1) visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas;

2) suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.“

Taigi Lygių galimybių įstatymo nuostatomis priekabiavimas yra draudžiamas tiek teikiant paslaugas vartotojams, tiek suteikiant informaciją apie prekes ir paslaugas bei jas reklamuojant.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalyje nustatytos pareigos nevykdymas arba netinkamas vykdymas laikomas Lygių galimybių įstatymo 10 straipsnyje nustatytu pažeidimu.

3. Remiantis Neringos savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T1-134 patvirtintais Biudžetinės įstaigos „Paslaugos Neringai“ nuostatų 13 punktu, „Įstaigos veiklos sritis – Neringos savivaldybės perduotų funkcijų įgyvendinimas, viešųjų paslaugų teikimas Neringos savivaldybės gyventojams“; 15.6 papunktyje nustatyta, kad Įstaigai priskirta vykdyti viešosios tvarkos ir apsaugos veiklą. Įstaigos direktorės paaiškinimu, „Už Nidos paplūdimio priežiūrą, naudojimosi Nidos paplūdimiu paslaugų teikimą asmenims, viešosios tvarkos palaikymą Nidos paplūdimyje yra atsakinga BĮ „Paslaugos Neringai“.

Taigi remiantis Įstaigos Nuostatais bei Įstaigos direktorės paaiškinimu, Įstaiga pagal jai pavestas įgyvendinti funkcijas yra subjektas, teikiantis, be kita ko, paplūdimių priežiūros, viešosios

tvarkos ir apsaugos veiklos paplūdimiuose paslaugas, siekiant, kad paplūdimyje besilankantys asmenys galėtų saugiai, pilnavertiškai ilsėtis Neringos paplūdimiuose.

Šiuo Pareiškėjos skundo tyrimo atveju vertinama, ar Įstaiga, būdama paslaugas, įskaitant viešąsias, teikiantis subjektas, tinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalimi nustatytą pareigą – užtikrinti, kad nebūtų priekabiuojama dėl lyties paslaugų teikimo metu.

4. *Dėl priekabiavimo sampratos.* Lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu; 2 str. 7 dalyje priekabiavimas apibrėžiamas kaip nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Taigi pagal Lygių galimybių įstatymu įtvirtintą priekabiavimo sampratą priekabiavimas yra viena iš diskriminacijos formų, sietinas su vienu arba keliais asmens tapatybės požymiais. Pareiškėja 2023 m. birželio 22 ir 24 dienomis gelbėtojos jai pareikštas pastabas pasišalinti iš moterų paplūdimio Nidoje vertino kaip diskriminaciją, tai yra priekabiavimą dėl lyties, kuris jai sukėlė neigiamas, nepageidaujamas pasekmes, gelbėtojų elgesys ją pažemino ir sumenkino.

Remiantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta priekabiavimo samprata, priekabiavimui, kaip teisės pažeidimui, būdingi šie požymiai:

- nepageidaujamas elgesys, tai yra, elgesys, kuris yra nepageidaujamas, nemalonus, žeidžiantis asmens orumą prie kurio priekabiuojama;
- priekabiavimas gali būti išreikštas tiek žodiniiais, tiek rašytiniais veiksmais, tiek kitomis elgesio formomis, kurios gali pasireikšti gestų rodymu, žodinių frazių pasakymu, fizinių veiksmų atlikimu, kuriais rodomas nepagarbus, žeminantis elgesys, žeidžiantis žmogaus orumą;
- priekabiavimo veiksmai yra susiję su asmens, prie kurio priekabiuojama lytimi arba kitais asmens tapatybės požymiais;
- priekabiavimo tikslas bei motyvas gali būti siekis įžeisti žmogaus orumą arba siekis sukurti bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką. Tačiau svarbu pažymėti, kad pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį priekabiavimas gali būti identifikuojamas net ir nesant tikslo, motyvo įžeisti žmogaus orumą, bet pasireiškus tokio nepageidaujamo elgesio

pasekmėms, tai yra kai dėl priekabiavimo yra įžeidžiamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Svarbu pažymėti, kad remiantis pirmiau minėtoje Direktyvoje ir Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta priekabiavimo apibrėžtimi priekabiavimui įrodyti palyginimo objekto nereikia, o taip iš esmės yra dėl to, kad priekabiavimas dėl savo formos (žodinis, nežodinis ar fizinis užgauliojimas) ir galimo poveikio (žmogaus orumo įžeidimas) pats savaime yra neleistinas².

Darytina išvada, kad priekabiavimas yra priešingas teisei, ydingas, netoleruotinas ir nepateisinamas veiksmas, dėl kurio žmogus yra pažeminamas, pakenkiama jo orumui, psichinei ir fizinei sveikatai, jam gali būti sukeltos neigiamos pasekmės, žmogus gali prarasti pasitikėjimą, norą socializuotis. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 str. 1 dalyje nustatyta, kad žmogaus asmuo neliečiamas, o 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad žmogaus orumą gina įstatymas. Vienas iš fundamentalių žmogaus teisių pagrindų yra principas, kad visi žmonės yra gimę laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis. Iš šio principo išplaukia, kad vienas pagrindinių diskriminacijos draudimo tikslų yra žmogaus orumo užtikrinimas. Orumas yra įgimtas visų žmonių, nepriklausomai nuo lyties, rasės, religijos, pilietybės ir pan. Taigi žmogaus orumas yra Konstitucijos ginama vertybė.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2017 m. gruodžio 19 d. išvadoje Nr. KT20-11/2017 pažymėjo: „žmogaus, kaip laisvos asmenybės, orumas neatskiriamas nuo jo asmens neliečiamumo, kurio turinį, kaip minėta, sudaro fizinis ir psichinis neliečiamumas. Asmens neliečiamumas yra būtina jo fizinio aktyvumo, intelektinės ir kūrybinės laisvės, taigi ir laisvos asmenybės raiškos, prielaida; kėsinant į asmens neliečiamumą sutrikdoma jo fizinė, psichinė ir dvasinė būseną, taigi pažeidžiamas ir žmogaus orumas kaip ypatinga konstitucinė vertybė. Todėl Konstitucijos 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens neliečiamumo garantija laikytina vienu iš konstitucinės žmogaus orumo apsaugos elementų.“

Konstitucinis Teismas, vertindamas priekabiavimo dėl lyties bei seksualinio priekabiavimo veiksmus, pažymėjo, „kad tokio priekabiavimo faktams nustatyti nebūtina, kad asmuo, prie kurio priekabiaujama, aiškiai ir kategoriškai prieštarautų tokiam elgesiui, kai akivaizdu, kad toks elgesys šiam asmeniui buvo nepriimtinas ir objektyviai įžeidžiamas; vertinant, ar tam tikras elgesys laikytinas priekabiavimu, taip pat ir priekabiavimu dėl lyties (*inter alia* seksualiniu priekabiavimu), atsižvelgtina į tai, kaip jį suvokė asmuo, prie kurio buvo priekabiaujama (*inter alia* nebūtina

² Europos Sąjungos teisės nediskriminavimo vadovas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010. Europos Taryba, 2010, psl. 32.

nustatyti asmens, kuris galbūt priekabiavo, siekio pažeminti žmogaus orumą ar sukurti jam priešišką, jį bauginančią, žeminančią ar žeidžiančią aplinką)³.

Europos Sąjungos tarnautojų teismas⁴, aiškindamas Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvoje 2000/78/EB įtvirtintą priekabiavimo apibrėžimą ir vertindamas psichologinio priekabiavimo sukulto poveikio svarbą asmeniui, kurio atžvilgiu buvo vykdyti priekabiavimo veiksmai, pažymėjo, jog pripažinti psichologinį priekabiavimą pakanka, kad išvardytais veiksmais, būtent „fiziniu elgesiu, šnekamąja ar rašytine kalba, gestais“, būtų „pakenkta asmenybei, asmens orumui ar fizinei arba psichinei sveikatai“, neatsižvelgiant į tai, ar šiais veiksmais buvo siekiama pakenkti.

Taigi paties asmens suvokiamas priekabiavimas, jo asmeninis šių veiksmų vertinimas, jam padaryto neigiamo poveikio pasekmės yra vienas iš svarbiausių ir esminių požymių identifikuojant priekabiavimo veiksmus: „ES teisėje laikomasi lankstaus objektyvaus (subjektyvaus) požiūrio. Pirmą, siekiant nustatyti, ar priekabiavimo būta, remiamasi tuo, kaip nukentėjusysis jį suvokia. Antra, net jei nukentėjusysis iš tiesų nejaučia priekabiavimo poveikio, vis vien gali būti padaryta išvada, jog priekabiavimo būta, jei skundo pateikėjas yra aptariamo elgesio taikinyš“⁵.

Vertinant priekabiavimo veiksmų subjektyvinę pusę, tai yra, šių veiksmų padarymo motyvą, tikslą, būtina pažymėti, kad pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį priekabiavimo veiksmai gali būti atliekami turint tikslą įžeisti žmogaus orumą arba sukelti jam bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką arba, jeigu priekabiavimo tikslas ir nėra žinomas, priekabiavimo veiksmus vykdęs asmuo jo neturėjo, priekabiavimas gali būti identifikuojamas ir nesant šio tikslo, bet esant jo pasekmėms (įžeistas orumas, sukurta bauginanti, priešiška, žeminanti, įžeidžianti aplinka). Todėl net ir tais atvejais, kai veiksmų atlikimo tikslas nėra įrodomas, taip pat dažniais atvejais, kai pats priekabiavimo veiksmus vykdęs asmuo teigia, kad tikslo įžeisti ar pažeminti žmogų jis neturėjo, svarbu, kaip pats asmuo suvokia nepageidaujamus veiksmus ir kokias neigiamas pasekmes jam sukėlė priekabiavimo veiksmai, tai yra seksualiniam priekabiavimui konstatuoti nėra būtina, kad pats priekabiautojas savo veiksmus vertintų kaip seksualinį priekabiavimą⁶.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada Nr. KT-20-11/2017, p. 61.1.

⁴ Europos Sąjungos tarnautojų teismo 2008 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje Nr. F-52/05.

⁵ Europos Sąjungos teisės nediskriminavimo vadovas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010. Europos Taryba, 2010, psl. 34.

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309/2012

Priekabiavimo veiksmy pasekmės gali būti labai įvairios: asmuo gali būti priverstas nutraukti mokslus ar studijas, dažnai žmogus praranda pasitikėjimą savimi, žmogus gali neteisingai vertinti save ir savo gebėjimus, nepageidaujamos pasekmės gali sukelti fizinės ir psichinės sveikatos problemas ir šios neigiamos pasekmės gali padaryti neišdildomą poveikį asmens gebėjimui socializuotis, įgyvendinti savo teises bei naudotis laisvėmis ateityje.

5. Dėl skundo tyrimo metu nustatytų aplinkybių

5.1. Pareiškėja skunde rašė „2023 birželio 22 d. ir birželio 24 d., laikas buvo apie 14 val., deginausi moterų paplūdimyje, gelbėtojai privažiavo su keturračiu prie manęs ir pasakė, kad čia moterų paplūdimys ir liepė man palikti paplūdimį ir nueiti toliau už moterų į esantį nudistų paplūdimį“; „Pirmuoju atveju keturračiu važiavo mergina gelbėtoja, kuri išlipo iš jo ir liepė palikti paplūdimį. Antruoju atveju važiavo dviese keturračiu ta pati mergina gelbėtoja bei vyras gelbėtojas, taip pat mergina gelbėtoja išlipo ir liepė palikti paplūdimį.“

Taigi skundžiami veiksmai vyko 2023 m. birželio 22 ir 24 dienomis. Pasak Pareiškėjos, birželio 22 d. gelbėtoja moteris buvo viena, birželio 24 d. gelbėtoja moteris buvo su gelbėtoju vyru, abi nurodytas dienas Pareiškėjai gelbėtoja moteris esą liepė palikti moterų paplūdimį.

4.2. Skundo tyrimo nustatyta, kad naudojimosi moterų (vyrų) paplūdimiu, paplūdimio lankytojų elgesio taisyklės reglamentuojamos Neringos savivaldybės tarybos 2017 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu Nr. T1-153 „Dėl Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklių patvirtinimo“ patvirtintose Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklėse. Taisyklių 4.6.2. punkte įtvirtinta moterų paplūdimio sąvoka: „paplūdimio dalis, skirta tik moterims“; Taisyklėse, be kita ko, yra apibrėžiami vyrų, nudistų ir bendras paplūdimiai pagal asmenų lytį, kuriems leidžiama juose būti dėvint maudymosi kostiumėlį arba jo nedėvint (dėvint jo dalį); 31 punkte reglamentuojama savivaldybės įteisintuose paplūdimiuose ir maudyklose draudžiama veikla ir elgesys; 31.4. punkte įtvirtintas draudimas lankytis bendruose paplūdimiuose nuogiems asmenims. Atkreiptinas dėmesys, kad Taisyklėmis nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu; Taisyklėse nėra nustatyta, kaip ir kas turėtų reaguoti, jei, moterims skirtame paplūdimyje pastebimas vyras arba asmuo, kurio lytis negali būti identifikuojama pagal jo fizinę išvaizdą ir ar apskritai turėtų reaguoti. Taigi pažymėtina, kad Taisyklėse apskritai nėra

reglamentuota, kas ir kaip turėtų reaguoti, jeigu skirtingos lyties asmenys lankosi ne jiems skirtuose paplūdimiuose.

5.3. Biudžetinės įstaigos „Paslaugos Neringai“ direktoriaus 2020 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. VO-137 patvirtintas šios įstaigos gelbėtojo pareigybės aprašymas (toliau – Gelbėtojo pareigybės aprašymas), kurio 4 punkte nustatyta „pareigybės paskirtis – vykdyti skęstančiųjų gelbėjimo veiklą Neringos savivaldybės teritorijoje“. Viena iš gelbėtojo pareigybės aprašyme nustatytų funkcijų yra laikytis profesinės etikos reikalavimų (15.7.p.); kita šiam tyrimui aktuali funkcija yra „Laikytis įstaigoje nustatytų taisyklių, darbo tvarkos taisyklių, saugos ir sveikatos, gaisrinės saugos higienos bei sanitarijos norminių aktų reikalavimų.“ (15.11.p.). Taigi gelbėtojo pareigybės aprašyme konkrečiai nėra įtvirtintos funkcijos, susijusios su moterų ar vyrų paplūdimiuose esančių asmenų lyties patikra, gelbėtojui nėra nustatyta funkcija tikrinti ir nustatyti, ar šiuose paplūdimiuose nesilanko skirtingos lyties asmenys ne jiems skirtuose paplūdimiuose ir ar jie nekelia grėsmės bendrai paplūdimio tvarkai, taip pat nėra nustatyta funkcija vertinti, ar, pavyzdžiui, moterų paplūdimyje esantis vyras (keli vyrai) gali provokuoti konfliktą, trikdyti poilsiautojų ramybę ir poilsį.

Atkreiptinas dėmesys, kad įstaigos buvusioji direktorė (šio sprendimo pasirašymo dieną įstaigos direktoriaus pareigas užima kitas asmuo, tai yra ne buvusioji direktorė, kuri teikė paaiškinimus Tarnybai) savo paaiškinimuose Tarnybai rašė: „gelbėtojai neturi teisės savo iniciatyva duoti nurodymų poilsiautojams palikti paplūdimį, tačiau jiems nėra draudžiama asmenims, kurie būdami moterų ar vyrų paplūdimyje sukelia įtarimų, kad galimai yra priešingos lyties, pasiūlyti palikti moterų ar vyrų paplūdimio teritoriją.“ Tačiau šis buvusios įstaigos direktorės paaiškinimas vertintinas kritiškai, nes gelbėtojui neva suteikta teisė pasiūlyti galimai „priešingos lyties“ asmeniui palikti moterų paplūdimį, nėra įtvirtinta Taisyklėse bei Gelbėtojo pareigybės aprašyme, todėl tokių veiksmų atlikimas negalėtų būti pateisinamas teisės aktų nuostatomis.

5.4. Pareiškėjos skunde nurodytomis dienomis Nidos moterų paplūdimyje patruliavo gelbėtoja Nr. 1, kuri 2023 m. liepos 13 d. paaiškinimu rašė: „Aš, gelbėtoja Nr. 1, dirbau Nidos Mažojoje gelbėjimo stotyje 2023 m. birželio 22 d. ir birželio 24 d.“; „Paaiškinu, kad 2023 m. birželio 22 d. ir birželio 24 d. aš viena važiauvau su keturračiu paplūdimiu, tuo metu vykdžiau paplūdimio priežiūrą, t. y. žiūrėjau ar nėra trikdomas poilsiautojų poilsis, ar nėra vartojami alkoholiniai gėrimai, ar nėra matyti galimų konfliktų kilimo rizikų. Joks kitas kolega su manimi, kai vykdžiau paplūdimio priežiūrą, nevažiavo.“ Taigi remiantis gelbėtojos Nr. 1 pateiktu paaiškinimu, spręstina, kad

minėtomis 2023 m. birželio 22 ir 24 dienomis ji viena patruliavo moterų paplūdimyje Nidoje, tai yra, priešingai nei nenurodė Pareiškėja, minėtomis dienomis (birželio 24 d.) vyriškos lyties gelbėtojas su gelbėtoja Nr. 1 į moterų paplūdimį nebuvo atvykęs. Pasak Pareiškėjos, „Antruoju atveju važiuo dviese keturračiu ta pati mergina gelbėtoja bei vyras gelbėtojas“, spręstina, kad antras kartas buvo birželio 24 d. Taigi, Pareiškėjos ir gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimai dėl gelbėtojo vyro patruliavimo moterų paplūdimyje birželio 24 d. yra kardinaliai priešingi.

Atkreiptinas dėmesys, kad gelbėtojas Nr. 2 (pagal Bj „Neringos paplūdimiai pateiktus paaiškinimus gelbėtojo pavardė patikslinta) savo paaiškiniame patvirtino, kad 2023 m. birželio 22 d. moterų paplūdimyje nepatruliavo, tačiau neinformavo, ar moterų paplūdimyje patruliavo birželio 24 d.; remiantis Įstaigos atstovės pateiktais Budėtojų gelbėjimo žurnalo duomenimis sužinota, kad gelbėtojas Nr. 2 birželio 24 d. moterų paplūdimyje nedirbo. Gelbėtojas Nr. 3 savo paaiškiniame patvirtino, kad moterų paplūdimyje 2023 m. birželio 24 d. nepatruliavo; gelbėtoja Nr. 4 paaiškino, kad birželio 24 d. moterų paplūdimyje nedirbo, dėl darbo vietos birželio 22 d. paaiškinimo nepateikė.

Taigi remiantis skundo tyrimo metu gautais paaiškinimais, informacija, darytina išvada, kad 2023 m. birželio 24 d. Nidos moterų paplūdimyje lankėsi gelbėtoja Nr. 1 viena, tai yra priešingai, nei teigia Pareiškėja, kad gelbėtoja buvo moteris ir vyras. Pastebėtina, kad Tarnybos atstovei paprašius Pareiškėjos patikslinti, ar gelbėtoja birželio 24 d. atvažiuo į paplūdimį su gelbėtoju vyru, Pareiškėja 2023 m. rugpjūčio 11 d. elektroniniu laišku paaiškino: „kiek prisimenu taip, bet gal ten buvo moteris, nes kaip ir minėjau iš išvaizdos negalima spręsti apie žmogų kokia jo yra lytis. O gelbėtojai sprendžia pagal išvaizdą kokia žmogaus lytis.“ Tad būtina konstatuoti, kad Pareiškėjos paaiškinimai dėl atvykusių gelbėtojų skaičiaus birželio 24 d. yra prieštaringi tiek dėl gelbėtojų skaičiaus, tiek dėl vieno iš gelbėtojų lyties. Pareiškėja negali patvirtinti, ar antras atvykęs gelbėtojas buvo moteris ar vyras, tačiau, pasak Pareiškėjos, birželio 24 d. į Nidos paplūdimį buvo atvykę du gelbėtojai, priešingai nei teigia Įstaigos direktorė bei gelbėtoja Nr. 1.

5.5. Gelbėtoja Nr. 1 savo paaiškiniame dėl skundžiamų veiksmų teigia, kad skunde aprašyto atvejo neprisimena: „neprisimenu ar birželio 22 d. ir 24 d. moterų paplūdimyje buvau privažiavusi prie asmens, kuris man vizualiai pasirodė vyriškos lyties, ir paprašiau jo palikti moterų paplūdimio teritoriją. Jeigu toks atvejis ir buvo, tai aš tikrai nereikalavau, kad asmuo iš paplūdimio išeitų, aš tokios teisės neturiu.“; toliau savo paaiškiniame gelbėtoja rašo: „Pagal moters nurodomą išvaizdą, jeigu aš ir paprašiau, ko neprisimenu, kad moteris birželio 22 d. ir 24 d. paliktų moterų paplūdimio teritoriją, tai padariau tik todėl, kad vizualiai nustačiau, kad asmuo yra vyriškos lyties. Jeigu aš

tam asmeniui pasiūliau moterų pliažo teritoriją palikti, tai tik todėl, kad sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką.“

Įstaigos direktorė Tarnybai pateiktame 2023 m. liepos 14 d. paaiškinime dėl gelbėtojos Nr. 1 elgesio rašo: „Kaip matyti iš gelbėtojos paaiškinimo, tai gelbėtoja 2023 m. birželio 22 -24 dienomis viena patruliavo su keturračiu, jokio kito kolegos tuo metu su gelbėtoja kartu nebuvo. Gelbėtoja, siekdama sumažinti konflikto kilimo tarp įtarimą sukėlusio asmens ir kitų paplūdimio lankytojų riziką, vizualiai nustačiusi, kad moterų paplūdimyje yra vyriškos lyties asmuo, mandagiai pasiūlė asmenį iš moterų paplūdimio teritorijos pasišalinti.“

Vertinant Įstaigos direktorės pateiktą 2023 m. liepos 14 d. paaiškinimą dėl skundžiamų gelbėtojos veiksmų, būtina pažymėti, kad jis savo turiniu yra prieštaraujantis gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimui, kuri teigė neprisimenanti, ar birželio 22 ir 24 dienomis prašė moters, kuri vizualiai atrodė vyru, palikti moterų paplūdimį. Taigi Įstaigos direktorės paaiškinime, kuris, tikėtina, yra grindžiamas gelbėtojos Nr. 1 2023 m. liepos 13 d. paaiškinime aprašytomis aplinkybėmis, yra teigiama, kad gelbėtoja Nr. 1 „mandagiai pasiūlė asmenį iš moterų paplūdimio teritorijos pasišalinti.“, tai yra Įstaigos direktorė savo 2023 m. liepos 14 d. paaiškinimu patvirtino faktą, kad gelbėtoja vis tik pasiūlė Pareiškėjai palikti moterų paplūdimį, nors pati gelbėtoja teigia, kad šio fakto neprisimenanti.

Įstaigos direktorė, 2023 m. rugpjūčio 31 d. raštu Tarnybos prašymu patikslino pirminiame rašte pateiktą paaiškinimą dėl gelbėtojos Nr. 1 galimai išsakyto reikalavimo Pareiškėjai palikti moterų paplūdimį ir pateikė priešingą ankstesniam paaiškinimą: „paaiškiname, jog netvirtiname, kad gelbėtoja Nr. 1 paprašė Pareiškėją birželio 22 d. ir 24 d. palikti moterų paplūdimį. Paaiškiname, kad 2023-07-14 teiktame rašte minint Nr. 1 paaiškinimą norėta aprašyti situaciją, kaip gelbėtoja Nr. 1 elgtųsi ir elgiasi panašiose situacijose kaip kad nurodė Pareiškėja. Kadangi gelbėtoja Nr. 1, kuri būtent birželio 22 d. ir 24 d. patruliavo moterų paplūdimio teritorijoje neatsimena Pareiškėjos skunde nurodomo atvejo, tai BĮ „Paslaugos Neringai“ negali patvirtinti, kad gelbėtoja Nr. 1 paprašė Pareiškėją minimomis dienomis palikti moterų paplūdimio teritoriją.“

Taigi Įstaigos direktorė pateiktu 2023 m. rugpjūčio 31 d. paaiškinimu dėl galimai gelbėtojos Nr. 1 2023 m. birželio 22 d. ir 24 d. pasakyto Pareiškėjai reikalavimo palikti moterų paplūdimį identifikavus ją vyru, kuris yra pagrįstas pačios gelbėtojos rašytiniais paaiškinimais, nepatvirtina fakto, kad pirmiau minėtomis dienomis Pareiškėjai gelbėtoja Nr. 1 liepė palikti moterų paplūdimį; šio fakto neprisimena ir negali patvirtinti ir pati gelbėtoja Nr. 1.

Atkreiptinas dėmesys, kad, pasak Pareiškėjos, jos buvo pareikalauta palikti moterų paplūdimį, bet ne mandagiai pasiūlyta tai padaryti, kaip teigia gelbėtoja Nr. 1 savo paaiškinime, komentuodama kaip būtų pasielgusi, jeigu būtų pamačiusi moterų paplūdimyje asmenį, kuris, jai vizualiai atrodo kaip vyras. Taigi darytina išvada, kad gelbėtoja Nr. 1 negali patvirtinti fakto, kad ji birželio 22 ir 24 dienomis Pareiškėjai liepė palikti moterų paplūdimį, nes šių aplinkybių ji neprisimena, tačiau savo paaiškinime hipotetiškai aiškina, kaip būtų pasielgusi jeigu būtų pamačiusi moterų paplūdimyje vizualiai atrodantį vyriškos lyties asmenį.

6. Dėl įrodymų vertinimo

6.1. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 56 str. 1 dalyje nustatyta: „Įrodymai administracinėje byloje yra visi faktiniai duomenys, kurie priimti bylą nagrinėjančio teismo ir kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių proceso šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra.“; 56 str. 2 dalyje nustatyta: „Nurodyti faktiniai duomenys nustatomi tokiomis priemonėmis: proceso šalių ir jų atstovų paaiškinimais, liudytojų parodymais, specialistų paaiškinimais ir ekspertų išvadomis, daiktiniais įrodymais, dokumentais ir kitais rašytiniais, elektroniniais, garso bei vaizdo įrodymais.“; 56 str. 7 dalyje įtvirtinta: „Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais.“

6.2. Tiriant skundą dėl įrodymų pakankamumo ir patikimumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad įrodymai neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Vertinant keletą įrodymų, lemia ne tik kiekvieno iš įrodymų patikimumas, bet ir įrodomųjų duomenų tarpusavio santykis – ar nėra prieštaravimų tarp jų, ar šalutiniai duomenys patvirtina pagrindinius, ar pakankami yra tiesioginiai duomenys, ar nuoseklūs yra šalutiniai įrodomieji faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2007; 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2008). Kai iš skirtingų byloje pateiktų įrodinėjimo priemonių gaunama prieštaringa informacija, teismas turi šį prieštaravimą išspręsti, t. y. atsakyti į klausimą, kuria informacija (duomenimis) vadovautis, o kurią atmesti, turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400-701/2016).

6.3. Vertinant šio skundo tyrimo metu gautus gelbėtojų, Įstaigos vadovės bei pačios Pareiškėjos paaiškinimus, būtina pažymėti, kad jie yra prieštaraujantys vieni kitiems, tai yra birželio 22 ir 24 dienomis moterų paplūdimyje Nidoje patruliavusi gelbėtoja Nr. 1 teigia neprisimenanti, kad būtent vizualiai vyriškos išvaizdos moteriai ji būtų liepusi palikti moterų paplūdimį; pasak gelbėtojos, ji neturi teisės liepti palikti paplūdimį, bet gali tik pasiūlyti tai padaryti. Toks gelbėtojos paaiškinimas nepatvirtina bei nepaneigia Pareiškėjos skunde nurodytų teiginių, kad jai birželio 22 ir 24 dienomis keturračiu atvykusi gelbėtoja liepė palikti moterų paplūdimį. Gelbėtoja, be kita ko, paneigė Pareiškėjos skunde nurodytą aplinkybę, kad ji birželio 24 d. (vadinama antru kartu) atvyko su gelbėtoju vyru, taigi Pareiškėjos ir gelbėtojos paaiškinimai dėl vyro gelbėtojo atvykimo į moterų paplūdimį yra prieštaraujantys vienas kitam. Vertinant skundo tyrimo metu skundžiamų aplinkybių patikimumą, abejonių kelia ir Pareiškėjos patikslintos aplinkybės, tai yra pačios Pareiškėjos abejonės dėl į moterų paplūdimį atvykusių gelbėtojų skaičiaus birželio 24 d. ir dėl vieno iš jų lyties.

Pažymėtina, kad šio skundo tyrimo metu nebuvo gauta kitų įrodymų, kuriais būtų galima patvirtinti arba paneigti Pareiškėjos skunde aprašytas aplinkybes, tai yra nėra garso ar vaizdo įrašų, liudytojų parodymų, pasiteiravus Pareiškėjos, ar ji buvo viena paplūdimyje, Pareiškėja 2023 m. rugpjūčio 11 d. elektroniniame laiške rašė: „Kiek prisimenu gulėjau, buvau viena.“ Skundo tyrimo metu gauti paaiškinimai dėl skundžiamų aplinkybių nepatvirtina jų, todėl negali būti vertinami kaip teisiškai pagrįsti, patikimi, objektyvūs ir pakankami patvirtinti skundžiamas Pareiškėjos aplinkybes dėl galimai vykdytų priekabiavimo veiksmų Nidos moterų paplūdimyje, Įstaigai teikiant paplūdimių priežiūros paslaugas.

Taigi apibendrinus visus skundo tyrimo metu gautus paaiškinimus, informaciją, spręstina, kad nebuvo gauta ir nustatyta objektyvių duomenų, kuriais remiantis būtų galima atlikti išsamų ir objektyvų, įrodymais grįstą skundo aplinkybių tyrimą bei vertinimą, ar Įstaiga tinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalimi įtvirtintą pareigą, kad nebūtų priekabiaujama dėl lyties paslaugų teikimo metu, tai yra konkrečiai ar nebuvo priekabiauta dėl lyties prie Pareiškėjos Nidos paplūdimyje 2023 m. birželio 22 d. ir 24 d.

7. Kartu svarbu pažymėti, kad nors šio skundo tyrimo metu nebuvo nustatytas konkretus priekabiavimo dėl lyties prie Pareiškėjos faktas, Įstaigos buvusios direktorės, gelbėtojos Nr. 1 paaiškinimai dėl skundžiamų aplinkybių kelia abejonių, nes leidžia preziumuoti, kad gelbėtojams suteikiama teisės aktais neregamentuota teisė identifikuoti asmenis pagal lytį, vertinant pagal jų

fizinius požymius ir, neteisingai identifikavus atitinkamo asmens lytį, tiesiog pasiūlyti arba paprašyti jo palikti paplūdimį. Visų pirma, būtina pažymėti, kad Neringos savivaldybės tarybos 2017 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu Nr. T1-153 „Dėl Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklių patvirtinimo“ patvirtintose Neringos savivaldybės paplūdimių ir jų maudyklų įrengimo, naudojimo bei elgesio taisyklėse nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu. Gelbėtojo pareigybės aprašyme taip pat nėra įtvirtinta pareiga stebėti moterų bei vyrų paplūdimio lankytojus ir identifikuoti, ar tos pačios lyties asmenys lankosi jiems skirtuose paplūdimiuose, prognozuoti konfliktinių situacijų atsiradimą jeigu skirtingos lyties asmenys lankosi ne jiems skirtuose paplūdimiuose ir imtis aktyvių veiksmų, siūlant jiems palikti paplūdimį.

Visuotinai žinoma, kad asmenys moterų, taip pat ir vyrų, paplūdimiuose yra nuogi arba apsinuoginę atitinkamą kūno dalį, ir todėl yra žymiai labiau pažeidžiami, ypač turint omenyje fizinės išvaizdos ypatumus, kurie gali neatitikti visuomenei žinomų ir įsivaizduojamų išvaizdos standartų, arba fizinė išvaizda gali būti pakitusi po chirurginių intervencijų dėl vėžio rizikos (kaip skundo tyrimo atveju) bei kitokių procedūrų. Todėl galima numanyti, kad gelbėtojo ar kito asmens garsiai išsakoma nuomonė apie asmens priskyrimą vienai ar kitai lyčiai, kuri galimai yra paremta jo vidiniais įsitikinimais ir kuri nesutampa su to asmens lytimi, gali turėti priekabiavimo dėl lyties požymius, įžeisti, pažeminti asmenį, sukelti žmogui neigiamas ilgalaikes pasekmes. Gelbėtojų elgesys ir pasakyti žodžiai (palikti paplūdimį), adresuoti atitinkamos lyties asmeniui, neteisingai identifikavus jo lytį, kurie galimai būtų pasakyti be intencijų pažeminti žmogų, nepaisant to gali sukelti neigiamas pasekmes paplūdimyje besiilsintiems asmenims, tai yra tiek patiems tiesioginiams adresatams, tiek aplinkiniams.

Žmogus, kuris gali būti neteisingai identifiktuotas moterimi arba vyru, paplūdimyje neprivalo pateikti asmens tapatybės dokumentų bei aiškinti viešai gelbėtojams arba kitiems įgaliotiems asmenims, kokia jo lytis, kad jis turi kiek kitokius fizinius požymius, kurie nėra priskirtini įsivaizduojamai lyčiai. Šie klausimai yra itin jautrūs, privataus pobūdžio ir turėtų būti sprendžiami itin diskretiškai ir, žinoma, vertinant realų konfliktinės situacijos atsiradimą.

Atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str. 2 dalies nuostata, suteikiančia teisę lygių galimybių kontrolieriui teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo,

rekomenduoju BĮ „Paslaugos Neringai“ ir Neringos miesto savivaldybės administracijai įvertinti sprendime nurodytas aplinkybes ir priimti arba pakeisti atitinkamus teisės aktus, siekiant, kad asmenys, besinaudojantys Neringos paplūdimiais, jaustųsi saugūs, orūs, nepatirtų priekabiavimo dėl lyties bei dėl kitų Lygių galimybių įstatyme įtvirtintų pagrindų, tai yra rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 str., 17 straipsniu, 29 str. 3 d. 2 punktu, 30 str. 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti skundo tyrimą, trūkstant objektyvių duomenų apie galimai padarytą Lygių galimybių įstatymo pažeidimą.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, BĮ „Paslaugos Neringai“ ir Neringos miesto savivaldybės administraciją.
3. Apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus informuoti lygių galimybių kontrolierę iki ne vėliau kaip per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos (adresuojama BĮ „Paslaugos Neringai“ ir Neringos miesto savivaldybės administracijai).

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė